Despre interpretare şi revelaţie, pornind de la Andrei Pleşu

Cosmin PERŢA*

Key-words: *interpretation, mysticism, text, reading, allegory, parabolas*

Andrei Pleşu propune în volumul său *Parabolele lui Iisus. Adevărul ca poveste* un demers hermeneutic insolit şi complex, excelent strunit din punct de vedere conceptual şi condus narativ. Însă volumul în cauză şi miza sa constituie pentru articolul de faţă doar un pretext. Preluând câteva „deschideri" teoretice pe care Andrei Pleşu le face, vom încerca să lansăm aceste câteva fire lăsate la apă mai departe într-o discuţie despre interpretare, de data aceasta raportată la o perspectivă creştină.

Prima afirmaţie a autorului analizat o preluăm de la pagina 19: „Povestea e, faţă de argumentul logic, ceea ce e *imaginea* faţă de *concept*. E, ca şi imaginea, mai puţin explicită, dar mai cuprinzătoare" (Pleşu 2012: 19). Vorbim despre parabolă, evident, dar ce ar fi dacă am extinde puţin spectrul parabolei şi înspre mai laxul termen de «alegorie» şi, în felul acesta, înspre un anumit tip de literatură (poveste, cum se spune mai sus), cu miză morală, religioasă, cu tâlc? Deducem că argumentul logic, asociat conceptului, nu foloseşte întotdeauna poveştii asociate imaginii. Totodată, înţelegem că absenţa logicii, minimalizând rigoarea explicaţiei, potenţează, în schimb, capacitatea de asimilare şi de difuzare de informaţie a poveştii. Ne reîntoarcem, astfel, dinspre *credo, ut inteligam* înspre primordialul *credo, quia absurdum*. Lev Şestov, în *Apoteoza lipsei de temeiuri. Eseu de gândire adogmatică*, nota:

> Obiceiul de a gândi logic omoară fantezia. Omul se convinge că spre adevăr există o singură cale, a logicii, şi că a te abate de la ea înseamnă a te îndrepta în mod sigur spre nerozie. Înafara logicii totul e o rătăcire, care devine cu atât mai fatală cu cât ne apropiem de chestiunile ultime ale existenţei. Aici, ghemul logic al Ariadnei s-a terminat de mult, dar firul îl ţine cu forţa pe om, nemailăsându-l să înainteze. [...] Filozofia şi logica nu ar trebui să aibă nimic în comun; filozofia este arta care năzuieşte să scape din lanţul logic al raţionamentelor, purtând omul pe neţărmurita mare a fanteziei, a fantasticului, unde totul este în aceeaşi măsură şi posibil, şi imposibil (Şestov 1995: 60).

Aş spune acelaşi lucru nu numai despre filozofie, ci şi despre literatura alegorică. Revin aici la o mai veche idee – aceea a fantasticului care se naşte din interpretare. Interpretarea liberă, care permite accesul iraţionalului, oferă mereu o deschidere înspre fantastic, imposibil, epifanie şi mistic.

Referindu-se la *Pe strada Mântuleasa*, Basarab Nicolescu afirmă:

* Universitatea Hyperion, Bucureşti, România.

„Philologica Jassyensia", An X, Nr. 1 (19), 2014, p. 105–112.

BDD-A6645 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:04:20 UTC)

> Dualitatea realitate-ficţiune se rezolvă într-o sinteză de infinite rezonanţe. Ficţiunea devine astfel reală, iar realitatea fictivă. [...] Continua pendulare între real şi ficţiune generează, prin interpretarea lor dinamică, deci mereu schimbătoare, o nouă realitate care este ficţiune şi o nouă ficţiune care este realitate (Nicolescu 2011: 281, 285).

Amestecul acesta indistinct de realitate şi ficţiune constituie un compost teribil care se cere distilat prin interpretare, însă interpretarea, după cum vom vedea, nu este accesibilă oricui.

Interpretarea, darul celor aleşi

Andrei Pleşu subliniază în volumul la care facem referire faptul că Iisus, întrebat fiind de rostul parabolelor, le face limpede ucenicilor că acestea au un dublu rol, de deschidere a minţii, de înduhovnicire a lor şi de ocultare a adevărului pentru ceilalţi, neiniţiaţi. „Vouă vă este dat să cunoaşteţi tainele împărăţiei lui Dumnezeu, dar celor din afară toate li se fac în parabole, ca privind să privească şi să nu vadă şi auzind să audă şi să nu înţeleagă" (Marcu 4: 11–12), le spune Iisus ucenicilor. „În vreme ce ucenicii vor căpăta parabole limpezi, gata descifrate, cei din afară vor căpăta enigme indisolubile" (Pleşu 2012: 31). Astfel, darul interpretării nu este hărăzit oricui, ci doar celor aleşi, iar sensul interpretării doar lor le este de folos, celor care pot suporta adevărul, restul sunt feriţi de adevărul pe care nu l-ar putea suporta şi acelaşi text pe ei nu îi iluminează, ci mai mult îi afundă şi îi rătăceşte. Paul Evdokimov menţionează în *Rugul aprins* (Evdokimov 1994) că, înaintea Bibliei Sfântul, Ioan Hristosomul se ruga ca Dumnezeu să îi deschidă ochii inimii astfel încât el să înţeleagă prin lectura ei esenţa dumnezeiască şi să nu rătăcească. Evdokimov aminteşte şi de Sfântul Marcu, cel care spunea că Evanghelia este închisă pentru înţelegere prin eforturi umane, deschiderea înţelegerii ei fiind exclusiv atributul lui Hristos, apoi de Sfântul Efrem Sirul, care sfătuieşte ca înainte de orice lectură omul să se roage ca Dumnezeu să îi descopere textul, sau de Sfântul Serafim, care spunea: „Cuvântul nu este suficient: adevărata lectură transformă raţiunea, îndumnezeind-o, făcând-o adecvată profunzimii Cuvântului" (Evdokimov 1994: 63). Astfel, prin interpretarea profundă omul nu speculează, ci se schimbă, devine una cu substanţa mesajului pe care îl interpretează.

Andrei Pleşu atrage atenţia că în tradiţia discursului iudaic parabola era menită să simplifice sau să clarifice o idee, un text, să-l raţionalizeze, logicizeze, iar Iisus procedează invers, complicând textul, făcându-l ininteligibil tocmai pentru a-i ascunde faţă de cei nepregătiţi imensa înţelepciune şi lumină pe care le poartă. Parabolele lui Iisus sunt, astfel, purtătoare de mister, iar acest mister nu poate fi decelat decât prin viziune, nicidecum prin raţiune.

Michel de Certeau ne conferă în *Fabula mistică. Secolele XVI–XVII* (de Certeau 1996) exemplul edificator pentru afirmaţiile de mai sus. În Capitolul I, „Mănăstirea şi locul: nebunii în gloată" (de Certeau 1996: 34–51) ne sunt prezentate două cazuri de nebuni întru Hristos: unul din secolul al IV-lea – o femeie, denumită Idioata, şi unul din secolul VI – al unui bărbat, Marcu Nebunul. Asemănările între cele două cazuri sunt frapante (şi avem aceeaşi situaţie în cazul tuturor nebunilor întru Hristos, l-aş mai aminti aici şi pe Simeon Nebunul, tot din secolul al VI-lea), cei doi simulând pentru câştiguri spirituale nebunia, desfrâul, mizeria lăuntrică şi

BDD-A6645 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:04:20 UTC)

treceau drept nebuni (*moroi*) sau idioţi (*saloi*). Cei doi erau mereu extrem de supuşi, de ascultători şi, în ciuda aparentei lor rătăciri, purtau semnele sfinţeniei (duceau o viaţă ascetică, nu mâncau, suportau cu stoicism toate ocările şi umilinţele etc.). Semnele sfinţeniei lor erau la vedere, dar nimeni nu le vedea, toţi vedeau doar nebunia lor, raţiunea le dicta să vadă asta, nu cealaltă faţetă, iraţională. În ambele cazuri dezvăluirea sfinţeniei celor două personaje se face printr-un ales şi printr-o revelaţie. În cazul femeii, un anahoret, Pitirum, recunoscut drept cel mai cucernic din epocă, are o viziune în care îngerul Domnului îi arată că efortul şi câştigul său spiritual este mic faţă de cel al unei femei, pe care i-o şi identifică şi o localizează, iar în cazul lui Marcu cel, care are viziunea este un ascet. Rolul lui Pitirum şi al ascetului este acela de a scoate la lumină sfinţenia celor doi. Astfel, idioata şi nebunul sunt căutaţi şi descoperiţi de către cei doi cucernici care au avut viziunile şi, în cadrul unui context public, sfinţenia lor este dovedită, adevărul este transmis. Interpretarea, hermeneutica, aflarea adevărului nu se pot face prin mase, ci trebuie canalizate înspre o singură persoană, un ales. Primul ales a fost Iisus, el era cel care a făcut primele interpretări la parabole, dar cu adevărat important nu este alesul, ci mesajul pe care îl relevă, adevărul. Adevărul, însă, este caustic, dureros, frustrant. Ca şi în cazul celor doi menţionaţi mai sus, mulţimile s-au simţit după aflarea adevărului vinovate, descumpănite, înfierate. Cei pe care i-au umilit erau, de fapt, cei pe care trebuiau să îi mărească. Dar dacă adevărul ar fi fost la vedere, ar mai fi fost posibilă mărirea celor doi şi revelaţia? Evident că nu. Vezi dar nu înţelegi – aici intervine rolul interpretării, însă în creştinism interpretarea care nu intervine prin revelaţie afundă, iar revelaţia trebuie să vină din partea unei autorităţi, Iisus, un patriarh, un anahoret, un ascet etc., o persoană care să motiveze prin autoritate alegerea sa drept conductor al revelaţiei. Şi totul în cadrul unui context iraţional, total nepredictibil.

Paul Evdokimov spune că „revelaţia transcede toate barierele micii raţiuni umane şi îşi urmează mersul împărătesc până la sfârşit” (Evdokimov 1994: 49). Adevărul nu este logic şi raţional, de aceasta nu poate fi perceput cu mica raţiune umană, ci are nevoie de suport spiritual; adevărul trebuie înţeles în aceeaşi măsură şi cu inima, altfel este imperceptibil sau distorsionat.

Primejdiile iscodirii

Ne aflăm însă în faţa unui imens risc, al interpretului de data aceasta. Dacă interpretul trebuie să fie un ales, de unde ştie cel care are impresia că înţelege şi că ar putea împărtăşi şi celorlalţi că nu este înşelat? Îţi arogi iluzia interpretării când, de fapt, te afli în rătăcire. Pentru că, aşa cum spune Ioan Scărarul (Scărarul 1994), există slavă, har, care vin de la Domnul şi altele asemănătoare care vin de la diavol. În termenii lui Ioan Scărarul şi în termeni ai ortodoxiei, în general, interpretarea eronată sau neînţelegerea, nevederea adevărului revelat în text se numeşte „împietrirea inimii”. În momentul în care această „împietrire” este definitivată se instalează şi îndoiala, care solicită un demers hermeneutic, interpretativ, detectivistic, de aflare a adevărului; numai că adevărul nu poate fi aflat cu inima împietrită şi atunci interpretarea afundă şi duce la deznădejde, la opusul aflării adevărului, care, astfel, înlocuieşte adevărul. Pericolul interpretului în acest caz este tocmai căutarea. Dacă te-ai pornit să cauţi fără a fi ales pentru asta eşti pierdut. „Primejdios lucru este

BDD-A6645 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:04:20 UTC)

a iscodi adâncul judecăţilor lui Dumnezeu; iscoditorii plutesc în corabia mândriei" (Scărarul 1994: 437). Şi chiar şi Emanuel Swedenborg, în *Cartea de vise*, se simte pus în faţa unui mare pericol atunci când vrea să înţeleagă:

> El (Dumnezeu, n. a.) mi-a dăruit graţia sa şi foloseam cât se poate de puţin gândurile mele, dar vroiam să înţeleg de ce lucrurile stau aşa; ceea ce era un păcat; gândurile nu trebuie să ajungă până acolo (Swedenborg 1995: 69).

Swedenborg, care funcţionează ca un ales, ca un receptacul al interpretării divine, al relevării adevărului şi care pentru aceasta încearcă să îşi epureze, elimine, propriile gânduri pentru a face loc doar vocii harului şi care la un moment dat se vede încercat de raţiune, vrea să înţeleagă. Păcatul nu este în încercare, ci în neasumarea pe deplin a faptului că revelaţia nu poate fi înţeleasă, ci doar percepută şi acceptată sau neperceputǎ şi refuzată.

Din impas pare a ne scoate Denis de Rougemont, care, reluându-l pe Gide, afirmă că nu există nici operă, nici interpretare fără colaborarea demonului şi fiecare autor şi interpret trebuie să îşi asume această ambivalenţă şi ambiguitate pe care trebuie să le folosească iraţional: „Soluţia este să-l facem (pe demon, n.a.) să lucreze altfel decât înţelegea el să o facă. Sau să spunem mai bine: cu alte scopuri" (de Rougemont 1994: 108). Demonul este prin excelenţă raţional şi, astfel, previzibil, iar atunci când este plasat într-un câmp iraţional devine aproape neputincios, poate fi manipulat. Dar discuţia noastră nu este despre demon, ci despre interpretare şi relevarea adevărului, despre mizele parabolei şi ale alegoriei, despre neputinţa de a vedea.

Pitagora are în *Imnurile sacre* următoarele distihuri: „Vei mai ştii că oamenii îşi atrag relele prin/ propria şi libera lor alegere, // nefericiţii; ei nu ştiu nici să vadă, nici să/ audă adevăratele bunuri ce lângă ei se află" (Pitagora 2003: 45). În Imnurile pitagoreice omul care se va salva, care va ajunge una cu zeii, trebuie să respecte un set strict de reguli, nu foarte îndepărtate de regulile creştinismului ce va să vină: înfrânare, cinstirea zeilor, ferirea de crime, furt, lenevie, lux, mândrie, dragostea de ceilalţi, înfăptuirea de fapte bune, măsură în toate, îndurarea necazurilor etc. Cel care va respecta aceste reguli va deveni Ales şi de abia atunci va putea să vadă „adevăratele bunuri" care sunt la îndemână; însă cei nealeşi nici nu le văd, nici nu le aud.

Ambiguitate şi labirint

Pentru că tot vorbea Denis de Rougemont despre ambiguitate, trebuie să revenim puţin la Andrei Pleşu care se referă la Iisus ca la un strateg ce îşi pregăteşte parabolele ca

> obiect antinomic şi, într-un sens, ambiguu. Pentru cei pregătiţi el trebuie să funcţioneze ca o indicaţie, iar pentru cei nepregătiţi – ca o piedică, sau ca o interdicţie. Cei din afară sunt o masă foarte pestriţă [...] (mulţi dintre cei dinafară rămân în afară tocmai pentru că se cred, deja, înăuntru). A găsi un procedeu care să li se potrivească tuturor implică o mare subtilitate strategică: trebuie, pe de o parte, să laşi mereu perspectiva intrării, dar, pe de alta, să ai precauţia de a revela voalând, de a bloca ferm accesul celor opaci (Pleşu 2012: 49).

Ambiguitatea, dincolo de nivelul textului, are referent şi în planul existenţial al interpretului – este vorba despre teama lui Swedenborg, a lui de Rougemont, avertizarea lui Ioan Scărarul, de a nu cumva să fii convins că eşti înăuntru când, de

BDD-A6645 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:04:20 UTC)

fapt, eşti înafară. Revenind strict la text, sensul este mereu nedeterminat, mereu o nouă interpretare o poate înlocui pe cea anterioară sau poate adăuga ceva la ea. Cum am mai susţinut şi în alte articole, orice interpretare este corectă atâta vreme cât porneşte strict de la text; însă în cazul parabolelor şi al alegoriilor aceste interpretări pot fi infinite pentru că textul nu este ferm, stabil, concis; textul este un resort gata să arunce în lume un adevăr, dar numai la apăsarea butonului corect, orice alt buton poate transforma acest resort mistic în bombă. Interpretul devine astfel un genist şi în faţa anumitor bombe şi cei mai pricepuţi genişti ezită, totul poate fi o capcană, căderea în capcană înseamnă moartea, trecerea peste capcană este viaţa. Termenii rămân aceiaşi.

William Epson susţine în *Şapte tipuri de ambiguitate* (Epson 1974) că de puţine ori lucrurile sunt ceea ce par a fi. Orice cuvânt denotă cel puţin ceea ce pare la prima vedere, însă de cele mai multe ori semnifică mult mai mult. Orice text este un puzzle, orice propoziţie poate să fie înşelătoare, dar cele mai înşelătoare şi mai ambigue texte sunt cele care poartă cel mai mult adevăr. Epson se referă în principal la poezie ca maxim al ambiguităţii, însă parabola şi alegoria sunt cel puţin la fel de complexe, nu de puţine ori genurile contopindu-se.

Referitor la ambiguitate şi funcţiile ei, Basarab Nicolesco afirmă:

> În noul univers, din cauza necontenitelor interacţiuni şi metamorfoze, semnificaţia nu poate fi transmisă în mod direct. Secretul nu este ascuns de scriitor pentru a crea o literatură dificilă, ci el se află ascuns în lanţul evenimentelor. Scriitorul-martor descoperă în acelaşi timp cu noi, ceilalţi martori, semnificaţia secretului. De aceea mărturia este în mod inevitabil ambiguă (Nicolescu 2011: 286).

Scriitorul-martor al lui Basarab Nicolesco ne duce cu gândul la Ales, la cel prin care revelaţia este produsă, nici el conştient de sensul revelaţiei (ca la Swedenborg) până când aceasta nu se produce efectiv, şi el la fel de naiv înainte ca toţi ceilalţi. Semnificaţia (adevărul) nu poate fi transmisă în mod direct pentru că direct nu poate fi percepută, ea necesită în mod obligatoriu să fie descoperită, necesită un efort de interpretare, unul care în sine înseamnă tot. Cum spune Michael Foley: „The search for meaning is itself the meaning, the Way is the destination, the quest is the Grail" (Foley 2010: 74). Calea, Adevărul şi Viaţa pot fi dobândite prin înţelegere, prin interpretare.

„Tout, dans la narration, est organisé en fonction du lecteur" afirmă Jean Yves-Tadie (Yves-Tadie 2013: 7). Pentru ca apoi să continue: „L'aventure n'aquiert un caractère de beauté, ou même simplement une signification, que lorsqu'elle est contemplée de l'extérieur, et (ou) après coup" (*ibidem*). Şi în parabolă sau în alegorie totul este construit în funcţie de cititor, există un sens pentru fiecare, există o deschidere interpretativă suficient de permisivă pentru a oferi alternative adecvate personalităţii, culturii, capacităţii de înţelegere a fiecărui cititor în parte. Dar aventura interpretării, deşi constituie o satisfacţie în sine, nu garantează aflarea semnificaţiei. Sensul este labil, iraţional, viu, în continuă mişcare, iar privirea detaşată, de la distanţă poate conferi efectul de sens. De la distanţă lucrurile par să se lege, însă pe măsură ce te apropii devin tot mai confuze, mai ambigue. Interpretul, după cum sugerează şi Andrei Pleşu, începe prin a fi înafară, de acolo vede mai bine, dar eforturile sale trebuie să îl poarte înăuntru, de unde să-i poată convinge şi pe alţii să se apropie.

BDD-A6645 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:04:20 UTC)

Jean Baudrillard vorbeşte în *Cuvinte de acces* (Baudrillard 2008) despre efectul de real, efectul de adevăr, efectul de obiectivitate ca fiind singurele „realităţi" la care avem acces, realul în sine neexistând, fiind doar o simulare. Şi în cazul parabolei şi al alegoriei realul este inexistent, ceea ce contează este ceea ce există dincolo de real. Realul este doar vălul care ascunde sensul, este doar antecamera înşelătoare a adevărului. Alături de aceste *efecte*, Baudrillard vorbeşte şi despre aleatoriu ca normă a lumii contemporane şi despre haosul controlat, haosul subsumat raţionalităţii care serveşte „utopiei unei cunoaşteri din ce în ce mai sofisticate, chiar dacă această iluzie radicală nu este lăuntrică ştiinţei" (Baudrillard 2008: 55). Haos controlat, aleatoriu, efecte, văluri, iraţional aparent (subsumat unei raţiuni superioare) deoarece, „ca toată învăţătura lui Hristos, învăţătura despre parabole se alcătuieşte din nuanţe, surprize şi paradoxuri. Nimic nu se lasă sistematizat geometric, definit liniar, încartiruit dogmatic" (Pleşu 2012: 53). Iisus este piatra din capul unghiului, piatră cu care nu ştii ce să faci, după cum spune Andrei Pleşu, dar fără de care nimic nu se construieşte, iar parabolele lui sunt asemenea. Şi prin filiaţie şi contaminare toată literatura parabolică şi alegorică ce a urmat poartă însemnele epifaniei.

Limbajul comun cu Dumnezeu şi punerea în lumină

Mesajul este transmis tuturor, dar până la descifrare trebuie parcurs un traseu sinuos al *re-interpretării* în limitele propriei noastre conştiinţe şi instrucţii, după cum susţine George Steiner. În *După Babel*, Steiner notează:

> Dumnezeu l-a creat pe Adam cu cuvântul *emeth*, care înseamnă 'adevăr', scris pe fruntea sa. În această identificare se află singularitatea vitală a speciei umane, capacitatea sa de a dispune de un limbaj cu Creatorul şi cu sine. Ştergând *aleph*-ul iniţial care, conform unor cabalişti, conţine întregul mister al numelui secret al lui Dumnezeu şi al actului vorbirii prin care El a dat naştere universului, ceea ce rămâne este *meth*, care înseamnă: el este mort. Tot ceea ce putem spune despre limbă ca şi despre moarte este, într-un anumit sens, un adevăr inaccesibil (Steiner 1983: 164).

Parabola este purtătoarea acelui *aleph* lipsă, înţelesul ei, adevărul pe care îl ascunde poate semnifica recrearea acelui limbaj comun cu Dumnezeu şi implicit salvarea absolută. Dar, după cum spune şi Steiner, acest adevăr este inaccesibil, sau, cel puţin, aşa pare. (Oare dacă dragonul ar părea accesibil am mai avea cavaleri-eroi?). Efectul aceasta de inaccesibilitate este un nou test, o nouă capcană. Andrei Pleşu vorbeşte despre parabola luminii sub obroc ca fiind una hermeneutică, relevantă în context:

> Cititorul – şi, cu atât mai mult interpretul textului parabolic – e în situaţia de a scoate pasajul analizat de sub obroc, de sub norul lui de obscuritate sau de sub omiletica plată în care a fost îngropat. Interpretarea e punerea materiei interpretate sub o rază luminătoare, aşezarea ei pe un sfeşnic (Pleşu 2012: 71).

Punerea în lumină însă nu este un act unidirecţional, venit din partea interpretului: înainte de aceasta interpretul însuşi trebuie să fie pus sub lumină de o forţă exterioară lui, să fie, adică, luminat.

Paul Ricoeur atrage atenţia în *Eseuri de hermeneutică* asupra limitelor interpretului, care nu trebuie să impună şi să imprime textului analizat capacitatea sa finită de înţelegere, ci trebuie să se expună el însuşi textului pentru a primi de la text

BDD-A6645 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:04:20 UTC)

lumina, formula cea mai adecvată interpretării (Ricoeur 1995: 107). În aceeaşi măsură Ricoeur subliniază ideea deja menţionată a interpretului absent din actul interpretării, dăruit cu interpretarea corectă (Ricoeur 1995: 107) şi, chiar şi mai important, faptul că „interpretarea, înainte de a fi actul exegetului este actul textului" (Ricoeur 1995: 129). Totul este conţinut deja în text, este nevoie doar de iluminarea necesară vederii sensului şi nu a esenţialului, pentru că, deşi sensul este esenţialul, esenţialul nu este sensul. Iisus este primul interpret al parabolelor sale, cel care relevă adevărul, dar Iisus şi parabolele sale se identifică în aceeaşi substanţă comună a adevărului, sunt una şi aceeaşi. Prin Iisus parabolele se explică singure, aşa cum Iisus se explică pe sine prin intermediul parabolelor. Dar cine este pregătit pentru o asemenea explicaţie?

Tot Ricoeur, în *Iubire şi justiţie* susţine că scrisul este o mediere în numirea lui Dumnezeu, structura originară de limbaj a credinţei trăite. Numirea lui Dumnezeu trece prin canalul Scripturilor. Prin acestea experienţa religioasă accede la expresie, iar credinţa este instruită, formată, educată, luminată, pregătită pentru întâlnirea cu Dumnezeu. „Într-un anume sens, textele precedă viaţa. Dacă îl pot numi pe Dumnezeu, oricât de nedesăvârşit aş face-o, este pentru că textele care mi-au fost predicate, citite, interpretate l-au numit deja", susţine Ricoeur (Ricoeur 2008: 50).

Arta Adevărului Total

Şi restul e tăcere, volumul de eseuri al lui Aldous Huxley, unul dintre maeştrii literaturii alegorice, atinge problematicile abordate aici. Adevărul logic, raţional, este în accepţia lui Huxley o „acceptabilă verosimilitudine" (Huxley 1977: 18) a adevărului potenţial, arta alegorică, parabolică conţinând în ea „un soi de *superadevăr*" (Huxley 1977: 19) superior faptului perceput ca real. Adevărul total este pus în corespondenţă cu fantezia pură, şi separat de formele distilate ale literaturii, cele care izolează din adevărul total un singur element (exemplul dat de Huxley este acela al tragediei), care se manifestă direct, în forţă, subjugă orizontul de interpretare şi sensibilizează unilateral, fals.

> Arta Adevărului Total produce asupra noastră un efect cu totul diferit de cel al tragediei. Niciodată după ce citim o operă a Adevărului Total nu încercăm o senzaţie de eroică exaltare; ci una de resemnare, de acceptare (şi acceptarea poate fi eroică). Fiind impură din punct de vedere chimic, arta Adevărului Total nu ne poate emoţiona cu aceeaşi pregnanţă şi rapiditate ca tragedia sau ca oricare artă pură din punct de vedere chimic. Cred însă că efectele ei sunt mai durabile. Exaltarea care urmează lecturii sau ascultării unei tragedii este de natura unei beţii trecătoare. Făptura noastră nu poate păstra multă vreme tiparul impus de tragedie. Îndepărtaţi magnetul şi toată pilitura de fier cade iar talmeş-balmeş. Dar tiparul acceptării şi resemnării pe care ni-l impune literatura Adevărului Total, deşi poate mai puţin frumos ca model este (probabil tocmai din această pricină) mai stabil. Catharsisul tragediei e violent şi apocaliptic, catharsisul literaturii Adevărului Total e mai blând şi mai durabil (Huxley 1977: 27).

Marile adevăruri, spune Huxley, sunt adevăruri evidente, dar nu toate adevărurile evidente sunt mari adevăruri. Ne aflăm în aceeaşi situaţie înşelătoare a *adevărului* de lângă noi pe care nu îl putem vedea, percepe, înţelege, iar adevărurile stabile, logice, deşi par permanente nu sunt decât nişte fantoşe. Fantezia pură,

BDD-A6645 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:04:20 UTC)

iraţionalul, nerecognoscibilul, cu toate scăderile lor la o privire de suprafaţă sunt mai aproape de esenţă decât ceea ce percepem ca evident esenţial în context raţional.

„Scriitorii care se pretind total şi implacabil raţionali predică de fapt un nihilism absolut şi ar dori să vadă abolirea oricărei arte, ştiinţe, a oricărei societăţi organizate" (Huxley 1977: 34). Am păstrat pentru încheiere afirmaţia aceasta a lui Huxley deoarece mi se pare simptomatică pentru conduita literaturii contemporane de prim-plan. Literatura alegorică, parabolică este cea mai riscantă, cea mai puţin interesantă în context actual tocmai datorită gradului ridicat de dificultate la nivel de interpretare, tocmai datorită aparentei incoerenţe, a lipsei de miză imediată, a greutăţii cu care poate fi racordată unui sens comun. Cu cât însă ne vom apropia totul va părea mai aiuritor şi singurul care funcţionează în interpretarea acestui tip de literatură nu este conceptul, ci intuiţia şi poate *feeling*-ul, abandonarea în mâna lucrurilor care vin dinlăuntru, din inimă, nu din creier. Şi acesta nu este un drum, o aventură pentru interpretarea literaturii, ci însăşi a vieţii şi a ceea ce e după ea.

Bibliografie

Baudrillard 2008: Jean Baudrillard, *Cuvinte de acces*, Bucureşti, Editura Art.

de Certeau 1996: Michel de Certeau, *Fabula mistică. Secolele XVI–XVII*, Iaşi, Editura Polirom.

de Rougemont 1994: Denis de Rougemont, *Partea diavolului*, Bucureşti, Editura Humanitas.

Epson 1974: William Epson, *Şapte tipuri de ambiguitate*, Bucureşti, Editura Univers.

Evdokimov 1994: Paul Evdokimov, *Rugul aprins*, Timişoara, Editura Mitropoliei Banatului.

Foley 2010: Michael Foley, *The age of absurdity*, Londra, Simon&Schuster.

Huxley 1977: Aldous Huxley, *Şi restul e tăcere*, Bucureşti, Editura Univers.

Nicolescu 2011: Basarab Nicolescu, *De la Isarlâk la Valea Uimirii*, Bucureşti, Editura Curtea Veche.

Noul Testament, Marcu, 4: 11–12.

Perţa 2012, Cosmin Perţa, *Introducere în fantasticul de interpretare*, Bucureşti, Editura Tracus Arte.

Pitagora 2003: Pitagora, *Imnurile sacre*, Bucureşti, Editura Herald.

Pleşu 2012: Andrei Pleşu, *Parabolele lui Iisus. Adevărul ca poveste*, Bucureşti, Editura Humanitas.

Ricoeur 1995: Paul Ricoeur, *Eseuri de hermeneutică,* Bucureşti, Editura Humanitas.

Ricoeur 2008: Paul Ricoeur, *Iubire şi justiţie,* Bucureşti, Editura Art.

Scărarul 1994: Ioan Scărarul, *Scara Raiului*, Timişoara, Editura Amarcord.

Steiner 1983: George Steiner, *După Babel*, Bucureşti, Editura Univers.

Swedenborg 1995: Emanuel Swedenborg, *Cartea de vise*, Bucureşti, Editura Univers.

Şestov 1995: Lev Şestov, *Apoteoza lipsei de temeiuri. Eseu de gândire adogmatică*, Bucureşti, Editura Humanitas.

Yves-Tadie 2013: Jean Yves-Tadie, *Le roman d'aventures*, Paris, Edition Gallimard.

About interpretation and revelation in the biblical paradigm

This study tries to identify, through examples, the ways the meaning is consolidated and the message is transmitted starting from biblical texts or texts that use parabolas or allegory. If the reader respects all the rules this hermeneutical trajectory often leads to revelation. But until revelation you have to pass through a sophisticated maze filled with traps and deceptions. Only the divine mind can decipher the text for you and give you access to the revelation.

BDD-A6645 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:04:20 UTC)